САНА ОЛОХ

ХАҺАТ
1931 СЫЛ АЛТЫННЬЫ
15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

№ 2 (7387) ● 1993 сыл. Тохсуннуу 5 күнэ. Оптуорунньук ● Сыаната 1 солк. 50 харчы

Нэһилиэнньэни олох-дьаһах өнөтүнэн хааччыйар комбинат государство бас билиититтэн таһаарылыаҕыттан коллективнай предприятиелар тэриллэн нэһилиэнньэҕэ өнөө өгороллор. Онон урукку курдук государство биэрэр үбүнэн-харчытынан үлэлээн-хамсаан олорорго суоттаныы аны суох.

Радиотелеаппаратураны өрөмүөнньэтиэн баҕалаахтар оройуоннга үгүстэр. Оттон маныаха үлэлэһэр, өрөмүөнүүр дьоммут—специалистарбыт тарбахха баттаналлар. Киниилэр олохтоохтук үлэлиэхтэрин баҕарбыттарын да иһин, дьиэ-уот көстүбэтэ, сиппиэс чааны булуурга сыана сиэрэ суох үрдээнин, волуохтар сүрүн мэһэйинэн буолуох курдуктар.

Снимокка: предприниматель, телеаппаратураны өрөмүөнньэччи Алексей Васильев Чурэнчи сэлиэнньэтин олохтоохторуттан телевизордары өрөмүөнньэ һиигэ киирэр сакааһа олус элбэх.

Т. Кардашевскай фотота.

Сыл кирбиитигэр

СҮРҮН ХАЙЫСХАНЫ ТОРУМНУОХ ИННИНЭ

Олохпут өрө-тангнары ытыллыбыт өссө бир сыла аҥа оҕуста. Бу сыл, чуолаан, аграрнай сектор үлэтин тосту уларытта. Государственнай структуралары хаһаайыннааһын атын формалара баһыйдылар.

Оройуон тыатын хаһаайыстыбатын үлэтин сүрүн хайысхаларын туһунан боппуруос тыа хаһаайыстыбатын управлениетын, специалистарын сүбэ мунньахтарыгар дьүүллэһилиннэ. Сүбэ мунньах кыттыылаахтара — нэһилиэк эр дьаһалталарын баһылыктара, сүөһү иитиитин специалистара, туһааннаах астыыр, хаччыйар тэриллэрэ салайаччылара, оскуола

Барыта 6 информация истиллиннэ. Олору тыа хаһаайыстыбатын үлэтин саалаларыгар управление кылаабынай специалистара оҥордулар. Киниилэр сыллааҕы үлэни анализтыыры сэргэ, бүгүн сүбэлэн быһаарыллыбыт эрэйэр түгэнэргэ тохтоотулар.

14230 ыллах сүөһү, 10126 сылгы иитиллэн турар. Ньирэй уонна кулун деловой тахсыыта туһаанныаҕынан 56 итиэннэ 53 бырыһыанга тэҥнэстэ. Үүнүү сыллааҕы госзаказ 900-чэкэ тоннаран туолбата. Эмиэ эрдэтээҕи госзаказ, оны сыл устата биэс төгүллэн уларыттаран, улаатыннаран көрдөрбүт түмүгэр, 2060 тоннаран толоруллубут курдук эрээри, кэлин дотацию сарбыллан, сыаналар үрдэн кэлин аҕыллыбытыныаҕар 200 тоннаран итэҕэс буолла. Оройуонга госзаказка туттарыллыбыт үүт 20,5, от 21 бырыһыанна—баһылык хаһаайыстыбаларын иҥэтэ. Киниилэргэ 3487 ыллах сүөһү, ол иһигэр 1587 ыаннык, 1544 сылгы, ол иһигэр 1049 биэ, баар.

Баһылык хаһаайыстыбатынан барыыга аһара үлүһүйүү көстүталинрин үгүстэр бэлиэтээтилэр. Ол курдук кырата 2, улахана 50 киһилээх коллективтар баар буоллулар. Ити быыһыгар биирдиилэрэ 17—27 гектар сирдээх, 3—4 тракторлаах эрээри сүөһү-тэ суох «баһылыайдар» бааллара ахтылынна. «Мугудай» сылгы заводун директора И. А. Пинигин бэлиэтээбитин курдук, хаһаайыннааһын араас формаларын тэҥнэ тутуохха, сайыннарыахха диэн этии баар эрээри, кс дьиэнэр совхозтары күһэйэн үрдэнин бара турар. Ол кэлин өссө сытыырхайда. Хаһаайыстыбаларга специалистар штаттарын сарбыйыы тохтообот. Оттон урукку совхозтары кытта дуоҕабардаһан үөрэнэ сылдьар ыччаттар сир-халлаан икки ардыгар хаалларылыннылар. Стипендиялара төлөммөт, специалист буолан кэлэхтэринэ даҕаны киниилэри үлэнэн хаһаайыстыбаларын ыччаты салгыы үөрэттэрии суоҕун тэҥэ. Атын ортүнэн тыа хаһаайыстыбатын специалистарын социальнай көмүскэллээх буолуулара хааччыллыбата. Маны үгүстэр саналаатылар. Ханнык эрэ эрэли племенной үлэни сайыннарыы Россия уонна республика правительстволарын кыһаммыытыгар ылылыыта үөскэтэр. Онуоха республика сокуона тахсара күүтүллэр.

Оройуоннга пс рынокка үөскэтиигэ күүтүөнэх оҥоһуллубата. Оҕуруот аһын, хортуоппуйу үүнэриттэн хаһаайыстыбалар аккаастаннылар. Аһылык бу көрүнэригэр дотация суоҕа ордук кыаһы буолла. Мындаҕаайы оҕуруоттуттара үүнэрбит хапыысталарын сороҕо атыыга таһаарылыбата, биллиэ да хараллыбанна тогон сытар. Ол туһунан семенной инспекциттан Е. Н. Смирникова этта. Сэлиэнньэ буоллаҕына 350-са гектарга ыһылыллыа. Суорда арааһынай.

—Бурдук сиэмэтинэн бэлэм хааччыйар кыах баар. Маныаха хаһаайыстыбалар хардарыта ылсыахтарын- бэрэбиэхтэр и я наада. Онуоха утары хардыы суох. Оттон сиэмэ бурдук сыаната ыарыы турар. Ол үрдүнэн тиийбэт 50-са тоннабытыгар сайаҕаскалаатыбыт,— диэн управление ылаабынай агронома Е. Н. Корякина.

Кэйи сөмөр бурдугун үүнэрии, астаһыы сүһүөҕэр турарыгар үгүс бириэмэ наада диэтилэр. Миэлигэ көсторо уустук. Үүтү, эти агардас госзаказка ыытыы барса кыра. Миэстэҕэ астаһыы, бородууксуйа оҥорон атыылаһыы туһунан боччумнаахтык толкуйдуу ыччат. Оттон от-үүт комбината приватизацияҕа бараҥа чуолкай буолбут. Аһаҕас акционернай обществоҕа нубулутарга сүбэлиилэр эбит. Онон ыччат акциятын атыылаһарыгар дуу, атыыласпатыгар дуу өссө боппуруос буолуох курдук. Үүттэн, эттэн оҥоһуктары астаан таһаарыыга кыра хаҥыталлар обоҥ, атыылаһар сөп курдук. Сүөһү төбөтүн, атаҕын, тириитин киэҥэтэ туһаҕа таһаарынары эмиэ көрүнүөх баар этэ. Быһата сүөһүттэн ылыллар бородууксуйаны асчаһын тобоҕо суох технологиятыгар киирэр кэм наадаа.

Хаһаайыстыбалар, нэһилиэктэр салаалара этүүт комбинатын оройуоннга совөтох монополиялаан олорор тэриллэ курдук кореллөр. Ити эрээри оттон тахсар суолу тобулуна сатыыллара эмиэ көстүбэт. Эмиэ даҕаны былырыыҥҥы «сыыһа» былаанныаабыттарын «конвеерин» буолуо, быйыл госзаказка ылыллар үүтү, эти толору туттараргa саналар курдуктар. Былырыын итиитэн 30 бырыыанын хаалларарга суоттаммыттара эрээри, кэлэйбатахтара, үүнэ ити госзаказка барыахтаах 70 бырыһыаннарын даҕаны толорботулар. Аны онуок буолар да түбэлтэтигэр ордоруммут бородууксуйаларын ханна, хайдах батараллара биллибэт. Ярмаркалары, аукционнары, биржаны дуоҕабардары да оҥосторо опыт, уоруйах суох. Оройуон киниигэр эргиэрэгэ сабыылаах рынок нурдугу тэриннэ эмиэ суох. Арай оҥорон таһаараччылартан ордон, хата, биирдиилэрэ комбинаттар дэлэйдилэр. Үүммүт сылга госзаказ өссө төбөнөн биэргэнэрэ биллибэт. Ол сарбыллар түбэлтэтигэр хаһаайыстыбалар бородууксуйаларын бэйэлэрэ батарынар кыһалҕатыгар соҕотохто булумахтаах түһүөхтэрэ. Оттон ол кэлэрэ, арааһа, ырааҕа суох.

Дьиэнэр, кс кыах элбэх эбит. Ол туһунан баһылык хаһаайыстыбатын тэриммит С. Л. Турантаева, управление племенной үлэҕэ отделын начальника Е. А. Никонова уо. д. а. саналаттылар. Холобур, хаһаайыстыбалар саха сылгытын, племенной сүөһүнү иитэн үрдүн сыанаҕа батарар кыахтаахтар. Быйылгы күраан сылга биирдиилээн баһылык хаһаайыстыбаларга хортуоппуй күнаҕа ма суох үүнүүтүн ылбыттара эмиэ бэлиэ. Оттон бэйиэхэ хаһан атыылаһарга суоттаныы баһыйар. Маннык сүрүн салаалары оройуон биллиһилиэктэргэ техническэй хааччыйыы сулууспалара, автосервис, оҥоторо баар буолуохтаахтар. Быһата, хаһаайыннааһын саҥа үсүлүөбүйатыгар тыа сирин, кэнн дьонун-сэргэтин олоҕун тосту уларытыы, онуоха социальнай ортүнэн көмүскэллээх буолуулуу ситиһиэ эрэйиллэр.

Биллиэн нэһилиэктэргэ, оройуон киниигэр салаҕар аппарат, ойоҕос сулууспалар тэллэй курдук үүнэ-үүстүү туралларын. Ити кэмнэ экономика торутун оҥорор производственнай салаалары миэстэҕэ чопчу ким сүрүннүүрэ биллибэт. Онуок баһылыныаҕа баһылык хаһаайыстыбаларын ассоциациялара киирдиилэр, сири оҥоруунан дьарыктанар салаа агропромышленнай комплекс иһиэн киирэр хааччыйар сулууспалар штаттара сарбылла турар, производственнай структуралара эмиэ иэрэг-сааргаг. Бу туһунан управление ылаабынай агронома Е. Н. Корякина, Одьулуун баһылык хаһаайыстыбатын ассоциацийын председателэ Н. И. Филиппов, атыттар даҕаны болҕатаатылар.

Сүбэ мунньахха оройуон дьаһалтатын баһылыгын бастакы солбуйаччы Н. Н. Попов кыттыыны ылла.

С. СМИРНИКОВА.

Күнү-дьылы аахсыбакка

Тиэйэр-таһар үлэлэр күүс алдаҥна [illegible] йыстыбаларын автомашинаалар. Маннааҕы тимир суол станциятыгар Амурскай уобаластан кэлбит от мунньулунна. Бу күннэргэ онно «Мугудай» сылгы заводун, Арылыах коллективнай предприятиетын, Сылаг баһылык хаһаа- Бу хаһаайыстыба Намтан 100 тоннатын хайыы-үөх тиэммитэ. Бу— [illegible] күүһүнэн. Ыаллыы болгоҥолорго да үлэ тохтообот. Манна Уус-Майаттан 60 тонна от, Золотинкаттан 71 тонна комбикорм кэлэ.

М. ПОПОВА.

ТУТУУГА, СИРИ ОҤОРУУГА

Иэҥ-күүһү төлөҥүү урукку[illegible]ттан да тустаахтар чиэстэрин дьыалата буолара. Саҥа дьыл иннинэ оройуон сири оҥороччуларыгар уонна тутаччыларыгар 1992 сыллааххы көрүллүбүт үп уонна бородууксуйа иһин бүтэнктээх төлөбүр кэлэн хаһыүйэ хаһаайыстыбаларыгар тыырылынна.

Ол курдук аастыт сылга капитальнай тутуугa анаан 65 мөл. 561 тыс. солк. үп көрүллүбүттүттэн 9 мөл. солк. курдуга хаалбыта толору кэлэ. Оттон сиртэн үүнүүнү ылыы иһин 24 мөлүйүөн солк. государство биэриэхтээх төлөбүрэ эмиэ бэриллиэ. Ити—сүрүннэн аастыт сылга хаһаайыстыбалар бурдугу, оҕуруот аһын, хортуоппуйу туттарыы иһин аахсылара.

Арай сири оҥороччулар, тутууну ыытаччылар 1992 сылга хортуоппуйу, оҕуруот аһын хото үүнэрбиттэрэ «бытыкталх» тууулары лаппа аҕыйаппыттара буоллар ити үпхарчы өссө элбэх буолуо этэ.

«СО» общ. корр.

КӨСТӨР-КӨҺӨН ИҺЭР

Оройуон киниигэр саҥа таас остолобуой үлэҕэ киллэриллиэхтэн болдьоҕо көһөрүллэн иһэр. Кэлин сэтиньиэгэ аҕыллар туруммытын туһунан кэпсээн иһиллэн, Саҥа дьылы саҥа остолобуойга көрсөр буоллахпыт диэн үөрбүт дьон өссө да өр кэтэйэр буоллулар—остолобуой ититэр системата уонна канализацията кыайан үлэҕэ киллэриллибэккэ өссө да кырата иккилии үлэҕэ киирбэт туруктаах.

Онно көһөн үлэлиэхтээх 19 үлэһит ону кэтэспиттэрэ ыраатта. Киниилэр биллиэн ыйга 300 эрэ тыһыынча солбуобайдааҕы онороллор. Ороскуоттарын бэйэлэрэ үбүнан кыахтара суох буолан, окладка үлэлиллэр.

М. НИКОЛАЕВА.

ОРОЙУОН САЙДЫЫТЫН СҮРҮН ХАЙЫСХАЛАРЫН ДЬҮҮЛЛЭҺЭБИТ

МИЭСТЭҕЭ САЛАЛТАЛААХ ОРДУК

Оройуон сайдыытын сүрүн хайысхаларын барылын «Саһаайыстыбалар уонна олохтоох былаас органнарын структуралара» диэн салаатыгар кыра учаастактар салаллан олорууларын уларытар туһунан олус сөпкө этиллибит.

Түөкэ учаастага республикаҕа ылыллыбыт кыра учаастактары сайыннарыы программатыгар киллэрилэн борка кэлгэн, кинитэ сүөһүтэ элбэх эбитэ. Билигин манна оскуола-детсад, маҕаһын, фельдшерскэй пуун, кулуун баалар, оҕолуун-уруулуун аахтахха, 170-са киһи олорор. Субу сотору бытарыйыахтаах бинир коллективнай саһаайыстыбаны аахсыбатахха, сүөһү-ас барыта саһаайыстыбаларын иннилэриттэн киирдэ. Учаастакка баар социальнай объектары билигин ханнлэр дуоҕабар быыыыта нан көроллөр. оттук маһынан, уунан хаамчыйаллар. Оттон дьон-сэргэ быстах-остох наадыйыыта иннэн эрэ бүппэт буоллаҕа. «Экраммыт» алдьанан телевизор көрбөтохпут ыраатта. Кидиэннэтэн, почтабытын Сылгантан аҕалтарыы бинир эрэй. Күһүн оскуолабытыгар дааг куттарыыга, тэрээһинэ кыаллыбаҕа, сыһыллыа-сөҥүллүү буолбута. Хата, саайын тухары ортүгэр дьиэ таҥын ыраастааһынтыга, кыаммат дьоҥно көмөлөһүүгэ субуотуньуктары үгүстэ тэриллибит, бааччы ол аҕыйаата тэриллэр, салайар киһи эбит суох.

Бэйэбитигэр күннэтэ салайар, түмэр киһибит суоҕа государственнай тэриллэлэр үлэлэриттэн эмиэ охсор кутталлаах: хаһыак да хонтуруол, ирдэбил суох буоллаҕына, ыһыллыытоҕуллуу тахсыыта ыраахтан буолбатах. Дьон аҥардас үлэлэриттэн эрэ мунур даҥылыара кинилэри уоҥсай дьыалаттан, тэйитэрэ биллэр. Оттон биһиги ханна да түмсэ түһэн саҥаалатын түмэр, үллэстэр, саатар, күннээҥи ааһан иһэр сонуннары нетэр кыахпыт суох—кудуулуутугар дьаһаллар ыытылыыбаттар, кинээ да буолбат, саһыанныт-сурунаалбыт сонуна сойон баран кэлэр, радио саҥарбат. Салгыы маннык балаһыанньаҕа олордохпутуна, кэхтиигэ барыахпытын сөп. Итиннэ мин кэбилиэннит салалтатын буруйдуохпун эмиэ саҥаам буолбат, 4 учаастак күннээҥи кыһалҕатынан баҕарбыттарын да иһин ситэн дьарыстамматтара биллэр. Онон, хайысхаларга этиллибитин курдук, маннык учаастактарга үрдүттэн олорон үлэлиир босхоломмут салайааччы наада. Общественнай нөҥөрууска быһыытынан сүктэрдэхтэриннэ, туох да тахсыа суоҕа—ким үлэтин быраҕа-быраҕа биһиги наадабытын эккирэтиһэ Сылгынан, Чурапчынан сүүрүөҕэй? Кини манна баар так үгүс кыһалҕата ыһаарыллыа этэ.

Хайысхалар «Экономическай сайдыы» диэн салааларыгар саһаайнай хаһаайыстыбаларынан барыны биһирээһин этиллибит.

Дьон бэйэтэ бас билэр сүөһүлээх, сирдээх-уоттаах буолан үлэлиигэ баҕата улахан. Ол эрээри урукку ортүгэр онно үөрэммэтэҕэ, саһаайыстыбаны салайан үлэлэтэн бараргa болдьо суоҕа ото кастэр. Кинилэри барыстаахтык үлэлээһин, саһаайыстыбаны сайыннарыы кисталаннэриигэр үөрэтэр наада. Тыа сирин саһаайыстыбаларын саамай ыарырҕаталлара бухгалтерскай дьыала. Бу болпуруоска көмө наада. Тахсар сокуоннары билиһиннэрэн, ойдотон иһин эмиэ көдьүүстээх буолуо этэ. Оройуонтан саһаайнай саһаайыстыбаларын сүүһүөхтэриттэн туруоруура көмөлөһүү бинир суол ити диэн саныыбын.

Кыра учаастак бинир атын кыһалҕатынан үлэтэ суох буолуу: онон сиэттэрэн дьон олоҕун уйгута намтаһыка буолар кутталлаах. Холобур, кулинар үөрэхтээх киһи билигин быыкайкаан хамыаска дьиэ суубар—атын үлэ (идэтинэн үлэни этэ да барыллыбат) суох. Оттон биһиги килиэпиэ күннэтэ арайданыбат. Бэйэбитигэр пекарня аһар туһунан туруорсубуллубут да, райпо собуласпатаҕа. Маны баһынай саһаайыстыбалар күүстэрин түмэн олохтоох дьаһалта быһаарыан сөп. Билигин үс IV—V кылаастарга үөрэнэр оҕолорбут Сылгын оскуолатыгар үөрэнэ сылдьаллар. Аспыт күһүн бинир ыалааста эбит диэн туруорсубуллубут даҕаны кадр суох диэн буолуммат-тахтара.

Дьэ, ити курдук, хотоммут уонна дьиэбит иккиардыгар сүүрэбит, атыны билбэккэ олоробут. Учаастакпыт сайдыытын иһин туруулаһар, күннэтэ дьону түмэр, саҥаҕа көҕүлүүр салайааччылаахпыт буоллар, олохпут да сэргэх, үлэбит да таһаарыылаах буолуо этэ.

М. ДЬЯЧКОВСКАЯ,
сельскэй сэбиэт депутата.

КӨҺӨРҮЛЛЭ СЫЛДЬАР МИЭЛИНГСЭ

Самараталаабы аҥы-үөлү баламнэаһыгыгэ туттуллар масеьыыкаларыҥ оҥорор завод конверсия бэрэдэгинэн ПМ-14 маркалаах миэлингсэлэри оҥорон таһаарар. Завод бу оҥоһуута оруос уонна сэлиэһинэй бурдуҥу мэлийиигэ туттуллар. Миэлингсэ иккиэ сүрүннээх автоприцепка олордуллубут. Электросеттэн даҕаны, автономнай режиминэн бензин уматыгтаах двигатель да күүһүнэн үлэлиир. Бурдуҥу мэлийиигэ оҥорон таһаарыыта—часка 800 килограмм. Урут маннык оборудование ССРС Сэбиэдиссийлээх Күүстэрин аналсаҥаһынан барт аҕыйах оҥоһуллар эбит буоллаҕына, билигин ким баҕарар атыылаһыан сөп. Сыаната—соҕотоҕунан.

Снимокка: көһөрүллэ сылдьар миэлингсэ.

Н. Никитин фотота. (ИТАР—ССТА).

Национальнай оскуола концепцията

КЫАХ БЭРИЛИННЭР

Национальнай оскуола концепциятын олохха киллэрии хаммыык барар. Бу кэмнэ Кылаанныах нэһилиэктэ орто оскуолатын

Орто оскуола 99 үөрэнээччилээх. Педагогическай састаабыгар 21 үлэһиттээхтэр. Хаммык баҕарар коллектив төбүө дьоннооох буолар. РСФСР үөрэҕириитин туйгуна Елизавета Михайловна Попова курдук норуотун материальнай уонна фольклорнай культуратын биллэр дьон көмөлөрө улахан. Оннук учууталларыынан Александра Софроновна Попованы уонна Елена Петровна Седалищеваны эмиэ аатыыллар. Биллэрин курдук, Елена Петровна үөрэнээччи айылаттан бэриниилээрбит дьоҕурун сайыннарыы методикатын баһылааһынга хас да сыл устата утумнаахтык үлэлээтэ. Өтөрдөөҕүтэ кини үөрэнээччилэргэ аннан суруйааччылар, искусство үлэһиттэрэ бэчээкэ таһаартарбыт айымньыларын, ахтыыларын эгиҥ түмэн оҥортообут кинигэлэрин көрдөрбүттүгэр олус туһалаах дьыаланан дьарыктанарын ойдөөбүтүм. Олор маҥнай кинигэлэр буолбатахтар, учуутал уонна оҕо интэриэһигэр быһаччы эпиэттиир методическай пособиелар.

Оскуолаҕа улахан сэргэхсиийнэн сана үлэлии кэлбит хореограф идэлээх Анна Николаевна Баранкова таһаарбыт. Кини начальнай оскуола үөрэнээччилэригэр национальнай үгэнүү программатын оҥорон үлэлээн эрэр эбит. Иннэ гынан норуот фольклорун тыыныы интэриэнин ыытыы тэҥнэ от хаан, ойсаная гармоникатын дьүөрэлээһиннэрэ сүрдээх үчүгэй ньымалары булбуттарын. «Үрүҥ Уолан» уонна «Кыыс Куо» программалыы сэттис кылаастаах үөһэнгилэргэ киллэрбиттэриҥ, ааспыт [illegible]-ныылаахтык [illegible] ыытыыбытын директор Н. А. Андросова ситиһии быһыытынан тоһоҕолоон бэлиэтээтэ.

Педагогическай коллектив «Эргичи эриэккэс» диэн кинэнэ тарҕанан эрэр программа-конкурсу өссө көхтөөх оҥорор туһуттан «Эрита» уонна «Айтал» диэн болохтэргэ оҕолору түмэн национальнай оонньуулар бары көрүнэриигэр кытталларын ситиспиттэр. Этэллэриннэн буоллаҕына, күрэхтэһиилэр олус интэриэстээхтик барбыттар.

Үүнэр ыччаты олоххо баламнэаһын уонна иннигитин туһалаах дьарыктарга сыһыарыы, саһаайыныы сыһыаны иитии, кырдьыгынан этиэхэ, сатабыллаах тэрээһини, көҥүлэһиини, интэриэһи тардары эрэйэн эрдэҕэ дии. Бу олус наадалаах туһаайыыта үлэ уруогун учуутала Егор Иннокентьевич Баранов тахсыылаахтык үлэлиирин бэлиэтиллэр. Кини салалтатынан оскуола оҕолоро от хомуурунан туттуллар кыраабыл, сөбүөк, хотокто туттуллар мас курдьэх эгиҥ курдук олоххо-дьаһахха быһаччы туттуллар предметтэри оҥорон маҕаһыынтан мунньук анаттаран нэһилиэнньэҕэ атыылаһыны тэрийбиттэр. Олоро, үөрүөхтэриҥ иһин, хаҥаҕатыы атыыта барбыттар. Быйыл итинник атыылаһыыны оскуолаҕа бэйэтигэр тэрийбиттэр. Аспыт сылга киллэриммит үптэриҥ мастарыскыйдарыҥ базатын бөҕөргөтүүгэ биэрбиттэр. Быйылгы үптэриҥ оскуола ис бараанын туспарыыта утаҕа быһаарыммыттар.

Үөрэнээччилэр сылтан сыл идэлэриҥ үрдэтиннэлэриҥ ситиһиҥ сорук быһаарга былан эрэр эрдэхтэриҥ. Кинилэр хайыы-үйэ бинир оннук остуолу оройуоннаабы норуот үөрэҕириитин управленнетыгар салаллатын кытары дуоҕабардаһан оҥорбуттар эбит. Дуоҕабар быһаччы уһанар станогу булуута оҥоһуллубут. Икки оннук станогу ылыахтаахтарын бинир эрэ остуолу оҥороннор бинирдэриҥ эрэ ылбыттар. Араада, иккис остуолу оҥоруута бытаарен биэрбиттэр быһыылаах.

Кылаанныах орто оскуолата педагогическай үлэтин* оссө тэпиннээхтик ыытарыгар биллэр-көстөр мэһэйдэр баар буолбуттарын туһунан оскуола директора бу курдук кэпсээтэ:

—Биһиги сүрүн кыһалҕабыт диэн начальнай оскуола саҥа дьиэтин тутарга туруорсубут буолар. Оскуолабыт олус эргэрдэ. Учууталларга аннан тутуллуохтаах иккиэн мэнэ мэнэх дьиэттэн миэстэ бэриһиннэриэхпит диэн саҥаабыыт тутуубут тохтотуллан хаалан хоммотто. Начальнай оскуола оҕото элбиир кэскиллээх. Билигин отучча оҕо баар. Оскуолаҕа киирэллэрэ чугаабыттар элбэхтэр. Иккис сүол кыһалҕабытынан спортивнай саалата суохпут буолла. Кулуун дьиэтин көҥүлэллиннит. Онтубут олус тымныы. Оҕолор доруобуйаларыгар обустарыахтара диэн дьаахханабыт.

Мугулай, Дириҥ, Кытаанах, оскуолалара, интернат-оскуола туспа счоттаах, бэйэлэрэ бухгалтердаах буоланнар финансовай операцияларын оҥоруулга биһиги ниэннэрдэр быдан ордуктар. Оскуолаҕа көрүүлүүбүт үөрүүбүнэ [illegible] ылыннаҕа ылан туттуу кылаара эбитэ буоллар, улахан чэпчэтиннэн буолуо [illegible] тин түмүктэтэ. Оройуонаабы норуот үөрэҕириитин управленнета уонна Кылаанныах нэһилиэктэн дьаһалтата төһө кылаарыынан орто оскуола кылаастарын туоратыыга күүстэриҥ түмэн туох эмэ быһаарыыны ылаллара наада этэ.

Орто оскуола сыана барыта-барыы ыараабытыттан үнкэ-харчыга обустарыыны. Холобурга ыллаахха, оскуола Арыылаах коллективнай предприятиетыттан массыына уларсан Дьокуускайга киирэр туһалэтигэр быһа холуйан 95 тыһыынча солкуобайы төлүөхтээх эбит. Оттон Чурапчыттан таһаҕас тиэнэхтэриҥэ, ол 35 тыһыынча солкуобайга туруохтаах. Нэһилиэк автобуһа сылдьар буолан арыый да тыын ылбыттар. Соҕотоҕ тракторлаахтарын барыы-хаһаайыстыбаннай үлэлэргэ туһаналлар.

Билигин туох барыта косторо ыараабыт кэмигэр сылбырҕатык кэлиэ-барыы элбэҕи быһаарар. Оннук түгэнэрэ кэмелөөр буоллар олус диэн махталлаах буолуо этэ. Кылаанныах орто оскуолатын педагогическай коллективын үлэтэ, специалистар оҥорбут түмүктэриттэн көрдөхпө, бастыҥнар дьаһаныыларыгар сылдьар. Оттон кинилэр принципиальнай туруорсуулларын кэскилэохтин быһаарыы, дьиэҥэр, үөрэтиллэн сөп эбит.

С. ПОПОВ.

Биирдэм саһаайыстыбаҕа өйөбүл наада

Оройуон сайдыытын сүрүн хайысхаларын барылын аҕыан баран маннык баҕа саҥаалары этиэм этэ.

Бастакытынан, оройуонна баайынай саһаайыстыбалар тэриллиэхтэриттэн сүөһү, сылгы, сибиинньэ иитиэр биирдиилээн чаастынай саһаайыстыбалары үтүрүйүү таҕыста. Холобур, комбикорму түгэтиигэ матераллар, сири үлэстиигэ биирдэм саһаайыстыба үчүгэр сир молтөөр тиксэр. Сорох уончалыыта тиийэр сүөһүлээх, сибиинньэлээх ыаллар итинник буоллаҕына сайдар, салгыы сүөһүлэнэрэстанар кыахтара кыра. Оркдук кырдьаҕастарга ыарахан буолуоҕа. Онон маны иннинэ ортүгэр учуоттуохха.

Иккиһиэн, биирдиилээн ыал ордорунар эттэриҥ, үүттэриҥ туттарар буоллахтарына, баайынай саһаайыстыбаларыттан тутар сыаналарыттан аҥарыынан кыра сыанаҕа ылыллар. Иккиэ гынан сорохтор оҥорбут бородуукуоскуйаларын оно-манна кэтэххэ батарар түбэлтэлэрэ таһаарылыыта. Кэлэр сылтан баайынай саһаайыстыбаларын уонна биирдиилээн сүөһүлээх ыал бородуукуоскуйаларын тэҥ сыаналаан государствоҕа туттарарга диэн сөпкө этиллибит.

Үсүһүнэн, кэтэх саһаайыстыбаҕа элбэх эт, үүт оҥоһуллара, оҕуруот аһа үүнэриллэрэ нэһилиэнньэни аҥылык бородуукталарынан хаамчыйыыта улаханык көмөлөөтө этэ. Онон бу дьону өйүүр наадаттан кыра кыаллаах тракторлары, оттуур техниканы баайынай саһаайыстыбаларын кытта тэҥнэ тутан атыылыыр ордук буолуо этэ. Биирдиилээн саһаайыстыбалар техниката суох улаханы оҥорорго кыахтара тиийбэтэ биллэр.

Төрдүһүнэн, сири дуунаан үлэлэрин сөбүн туһунан кинн үөскэ этэр. Ол эрээри тыа саһаайыстыбатынан төрут-уус олохсуйан үлэлиир дьоҥҥо үйэ-саас тухары биэрэр ордук буолуо. Кини оҕото, сиэнэ эмиэ сиргэ тардыһан, дойдуга хаалан үлэлиэх этиилэр. Үйэ-саас тухары бэйэм сирим диэн саҥаатахха, иннэхэ сыһыан буҕатын уларыйыа, туспуо этэ.

К. ДАНИЛОВ,
пенсионер.

Чурапчы.

РЕФОРМА БАРА ТУРДАҐЫНА

БААҺЫНАНЫ ТЫЫТЫМАҢ

Сылаг ыһыллэгэр баһыгай хаһаайыстыбаларын тэрийиэ сир реформатын ыытыаны кытта алтыспыта үчүгэй бруттэрдээх буоллар. Сир хаһаайыныныа. Баһыгайдар государство комитуттэр тиэрдиэхтэрэ элбэх техниканы атыылаһыахтар. Үүттүү, эттэн ыалларыгар үөтүрүн эмиэ ити сылга тутта сатаатылар.

Оҥ эрэгэр уматыкка, техникаҕа, сапчаас чаастаа сыаналар үрдэ суох барылларга онгоһуллар бородуукчуйа атыылаһар сыанатын эмиэ үрдэтэр күүстэр. Энерторесурсаларга монополия ангардастыы сабардыыр. Оннооҕор хаһаайыстыбаттан бородуукчуйатыгар государство дотация көрөр эрэ түбэлтэлэргэр тулуктаһар кыахтаах ыыт.

Баһыгайдар уонна онгоһуллаах, элбэх сылдьар от ыһыллыбыт сирдэр уолэйиэхтэрэ барбатахтара. Оннооҕор урукку үрдүк үүнүү эвенота уонна лугомелиоративнай этэрээт эйгэлэрэ ыраатан үлэлиэхтэр. Бу сонтоох суол.

Ангардас Ленскийдэ 70—100 тонна от кэбиһиллэр эбэ. Бу сыалы онгоһуллубута 7—8 сыл буоллар. Оҥ комитуттан иҥиэстэн тохтуруйан үлэлэһиэн суох. Камигэр хоҥуруулуу ыаллэрин, хаарыгы чистэтин, тангастаабын ыытыллыбатаҕа таайда. Билигин бу сиртэн биэрэ эрэ 10—20 тонна от ылыллар. Оннооҕор сиртэн илиини араарбатахпытына эрэ туох эмэ тахсыыһа. Дьиэгэр, дьон элбэх сылдьаах оту үүнэрэн биһиги усулуобуйабытыгар олус наадалаах. Кэлэйиэ, эвено, оройуонга бастаабыта.

Аастыт түөрт сылга баҕаны онгостуута үлэ барда. Ол курдук, 800 тонна бурдук кифэрэ ыспыалаттан үрдэ сатаммыт кифэрэнэн бүрүлүнэ, мустата бетоннаана, баанны сэҥардыы, о. д. а. үлэлэрэ ыытыллыыллар. Бу барыта—аҥаа сметнай документацыята суох эвено байытын күүһүнэн. Эвено техникаҕа хаачыллыыта тубуста. Ийэ сага «Енисей» комбайнынна.

Баһыгайдар хаһаайыстыбалара эвено бородуукчуйатын хайыы-үйэ туһаннылар. Аастыт сыллаах үүнүүттэн хас биирдии баһыгай 2-лии центнергэ тигистэ. Биир центнер бурдук 600 сомҥа атыылаах. Итиэннэ баһыгай хаһаайыстыбаларыгар барыта 90 тонна бурдук туһаҕа бэриллиэ. Оту тэҥнэ эвено чилаанньыгэр уонна ыһыы, хомуур үлэтигэр сылдьыбыттарга барыта 14 тонна натуралаах төлөбүр быһыытынан, ыһыллыыннааҕа 16 тонна атыытыгар бэриллиэ. Маныаха 1 кг бурдук сыаната 10 сомҥа быһыллыбыта. Итиэннэ барыта 120 тонна бурдук атыылаах. Ол эрэгэр сорох баһыгайдар өрүгэлэриттэн 2-лии эрэ куул бурдуку үлэлэспиттэрин курдук сымыйа сурах-сабыы тарааммыта, республика хаһыыларыгар «сыр датыллыбыыыт» өҥүс диэн хомолтолоох.

Оройуон дьаһалтата эвено бородуукчуйатын 30 бырыһыанын байытта батарар бырааптаах. Бу туһунан уураахтыы сыалтар тоҕоостоох. Билигин, рынокка кэнсиэ усулуобуйатыгар, бартердаһыы эмиэ наада. Сапчаас чаастыы булуҥуу, алдьаммыт техникаҕын өрөмүөнүгэр кыһалҕатыттан онуоҕ көрсэтиигэ суох тахсар уустук. Баһыгай хаһаайыстыбалара даҕаны эттэриэ, үүттэриэ сиэ оннооманна тутталлар диэн. Эвено ити 30 бырыһыанын туһунан мөкчүөр, маны ойдообот буолуу өччүөҕо төрөө тахсарый? Сорохтор итинник сурааҕы ыытан, оннооҕор тиэрэзэн баһыгаҥны, баар техниканы, кырдьык ыһарга, үлэлэстэргэ суудаһаллар.

Сүөһү иитэр баһыгай хаһаайыстыбалара сайын отчообунтан ордон баһыныаҕа сыраһаллараын өйүм хоннот. Баһыгаҥны үлэлэтэн, күүһү хайытан бараан үүтүй, кондиционералаах сиэмэни ылар, хараҕар ыыаллыбата чуолкай. Билигин баһыгаҥны арендаҕа биэрии, оннооҕор идэтийбит ыаллы эвеноҥу үлэлэтии саамай табыгастаах диэн саныыбын. Очотугар эрэ үлэ түмүктээх буолуоҕа. Оннооҕор оройуон дьаһалтата эвенолары, баһыгайдары хаһыстаан хаалларыы бобуруоһун туох да мөкчүөрү таһаарбат курдук быһыарара наада эбэ. Маны уталыппыыхха диэн эмиэхэхпин. Бу көрдөсүүнү баһыгаҥнаа кыһыныгы агрономическай дьаһаллар ыытыллыыларын харгыстыан сөп.

Н. ЧИЧИГИНАРОВ,
агроном.

ДЬОММУТ ИДЭТЭ— БУ БААЙБЫТ

«Бахсы» совхоз кылааннаах кыһалы иитэр фермэлэрэ оройуонтан бастыҥнар. Ферманы Ф. Ф. Иванкурова салаалыыттан дьон тохтоон, сахтоохтуун үлэлээн, кэнсиэ үрдүк көрдөрүүлэрэ да сбыспыттэрэ. Февраль Онордотованы кытта Быырыгыр өнөр Кыа"сыгыттан 4,79 өрөөнү ылан, 1989 сылдаахха оройуонтан бэйэлэрэ олохтообут рекордарын туоларбыттара. Оттон быйылгы туруктара хайдаҕый?

Биһиги ити күн трафик быһыытынан үлэлии, дьуһуурунайдыы хаалыбыт Н. Н. Лыткин көрсөр.

—Аҥылыгы Чуҕаччы-таабы кинн буоҕуоттан ылабыт. Оттон сүөһү иҥэриэ, муос-туйах кэлэр. Кыра да буоллар, кинтай бэлиэтэлэхпит. Комбикорм да толору кэлэн турар.— диир Никокентий Николаевич.

Кырдьык, аҥылыгынан балачча хаччыммыт курдуоттуу баҕа хаарыгыларыҥа малыйэр эбит. Бу кэлин үлэтин чэпчэтэр соҕотох тэриллэрэ. Уоскайыыннан, баланы туоларыыта сыл ахсын кэнсиэллэр эрэгэр, кэлин кыайтарбат буолан иҥэр. Өрөмүөн, сохсүүгүү үлэтэ үксэ үлэлиэттэргэ бэйэлэригэр сүктэриллибит. Уйа онгоһуттуттан саҕалаан барыта-барыы кылыы интэччилэр-бэйэлэрэ сылдьаллар. Холобур, тириини тастан комете суох сүлбүттэр.

Ферма быйыл совхозка 300-ча кырымахтаах хара, үрүҥ саҥыл тириилэрин туттарбыт. Биирдиилэрэ ортотуран 30 тыс. сомҥа турбуттар. Аны Иркутскайга, Дьокуускайга тут-тарыы, посылкалаах суох.

Торуоҕу ылыы мөлтөх. Ортотуна [illegible] ахтого сылдьыбыттар.

Саҥылы маассабай өлөрүү, тириини туттарыы кэнниттэн билигин 200-чэкэ саҥылаахтар. Хаанны туоларар сылдьаах 100-чэкэ саҥылы эбии ыларта кэлэриҥэлэр эбит. Ол иҥэр 20-чэ атыыры. Бу күннэргэ күүтэллэр. Саамай үрдүк сыанаҕа бэрэбилиэ, аатырар-сураҕырар маҕан саҥылаары ыаҕаастыыта, кэлин торуоҕа мелтэбүтэ эмиэ дохуоккаа охсуулаах буолбут.

Бу ыарахан үлэҕэ сылдьар дьон хамнастара ыйга ортотуран 10 тыһыынчаттан өнүйбөт. Совхоз кыттаа дуогабардаһан үлэлиэллэр. Базаны кэнэтиини бөҕуруоһа сиэ-биэр мунуурдаах. Кадар сылга үбүлэһиҥэ быһаарыллыан эрэннэрбиттэр. Ойдоохоо ыллыйан үлэлиэхтэрин да наада эбэ. Билигин төбө да ыарахан буолбутун иҥин, маннык коллективы, маннык баайдуолу хаастыахха, салгыы сайдарыгар кыахта биэриэххэ. Маннык сэдэх идэ кистэлэҥнэн, биэсиэтин баһылаабыт дьоммут—бу биһиги иннинэгэ тиэхпит.

С. СМИРНИКОВА.

Журналистар—Сана Сиргэ

Россия уонна тас дойдулар журналистара Арктическай архивелаг Сана Сиргэр сырыттылар итиэннэ бу саамай хотугу ядернай политигна экологическай быһыыны-майгыны билиспиттэр. Оннооҕор сылдьыбыттар Россия Оборонатын министерствота уонна Ядернай энергетикаҕа министерство тэрийдилэр.

Ол эрэгэр Хоту сиргэ [illegible] балаана. Кэтэх [illegible] та. Бу айаҥҥа кыттыыны ылбыт биһиги корреспондеммыт *аварийнай бала-*ньаныа кэнниттэн үөскээбит кастүүну хаартыскаҕа түһэрдэ. Корреспонденнартан кими даҕаны бу кутталлаах түгэн уолуппата, өөгүө күүгүөр атын самолекка олорон, тиийиэхтэрэ сирдэригэр этэҥнэ түстүлэр.

Сана Сиргэ сылдьыбыт түмүгүр иҥин экологиҥа нуормаҕа эпиэттиирэ, быһаарылыыта. Дозиметрдар радиация нуормаҕа эпиэттиир фонун көрдөрдүлэр.

Корреспонденнар Сана Сир административнай киинигэр—Белушья Губа бөҕүөлэхкэ — сырыттылар, олохтоохтору ыытта көрүстүлэр. Бу—биис тыһыынча кэриҥэ ыйан олорор бөрт дьоҕус нэһилиэнньэлээх пуунан. Манна баһыгай судуускалаахтар уонна киниилэр дьиэ кэрдиитэрэ өлөрөллөр. Оҥу тэҥэ гражданскай спецкластар эмиэ бааллар.

Сыанонна: тоҕойтон начальниктан эбээһинэйин толороччу, бастакы ранганаах капитан Виктор Ярыгин полигон, мораторий бөлүөрүллибитинэн сибэкэтээн, иккис сыл устата биир да боруобалаах ыанан оногорбото уонна үүмүт сыл бастакы ангарытар боруобалаах ыанар былаанналаттар диэн этэ; архивелаг солбуллубат «пропедевтика» Тыаа Выжны мемориальнай дьиэтэ.

Н. Малышев фотота.
(ИТАР—ССТА).

АЛДЬАРХАЙТАН АРАҐАЧЧЫЛААЧЧЫ

Дмитрий Софронов Чуҕаччы оскуолатыгар үөрэнэ сылдьан окулист-врач Т. А. Марчукка көрдөрбүтэ. Тихон Алексеевич: «Айылҕаттан бэриллибит талаантыын сабыма, эйчит буол»,—диэн эдэр киһиэхэ сүбалээбитэ. Ити тыллары кини умнубакка өрүү өйдүү-санаа сылдьыбыта. Армаҕа сулууспалыыр кэмигэр Благовещенскай куорат медицинскай институтун научнай библиотекатыгар кириэгин норуоттар литературалаарын, эйгэлэрин, маҥаларын, библиоларын, библиотека үлэһита Б. Н. Леонтьевна балаатын көрөн литератураны сүүмардыыр кэмэлэспэтэ, устуран бу институкка үөрэнэ-ригэр кытта тиэрэ буолбута. Калин Дмитрий ураты талаанын профессор Василье эмиэ баалаабыта. Кини Д. Д. Софроновка оҕуун психологиятын диагнозун үөрэтэриигэр сүбэлээбит. Оттон 1987 сылдаахха СССР народнай чаастарыгар [illegible] читтэрэн кистэлэҥнэр үөрэнитэ. Бу аатырбыт врач Софроновы сиппит-хоппут, айылҕаттан талаанныах эмчитинэн билиммит.

Дмитрий Дмитриевич дойдутуттар кэлэт, норуот иэдэҥиигэр кубулуйан эрэр ыарыылаах дьаллыыттан быыһыыр суолга туруммута. Аҕыйах сыл устата 24512 киһини эмтээтэ. Ыарыахтартан 97 бырыһыаннара ити эрэйтэн быыһаммыылар. Ол аата атаардас бу үтүөкэн эмчит кэмэтэ ити киһи олохтоох ыарыахан эрдэлэрэ, биир итиччэ киһи олорор үөрүү-дьол хаттаан эрийдэ.

Кини Хадаартан төрүттэх киһи. Эмчит буолуутун аарыма ыырдьаҕас ыытан аатын кытта сиэмин батыһыннара сылдьыт «Сохсоон, күүгүлэтиэ, сир ичигин хаһан да тумнума, айылҕа сүүрүү күүһүн сүрэххэр нэр»,—диэн алгыыр эбит. «Эмчит буоллар дьылҕабар [illegible] онгоһуута»,—диир Дмитрий Дмитриевич баланнан.

Кини үлэһит буолуоҕутан 30 сыл устата хаһыс да сири халбарыйбакка Сахатын сиригэр үлэлээтэ. Оттон 25 сылын республикатааҕы психическай ыарыылаахтары эмтиир бальницаҕа аһарда. Эт-сиэн алаҥар, сыа-сиэн сылдьыбар суолуун аастаҕа.

Мин Софроновтары кытта Дьокуускайга биир дьиэҕэ олоробун. Туох да дарбатыыта суох дьоһун олохтоох ыал. Кергэнэ Зоя Федоровна орус норуун бальнаатыгар терапевтыыр. Икки оҕолоро үлэлиэт, ыал буолбут дьон. Бэйэлэриэ ыытта иккиэйэннэ—аҕыс уоннарын аҥа түспүт Евгения Михайловнаны уонна Александра Петровичаны ылдьа олороллор.

Айылҕаттан айдарылаах, таҥара курдук амарах саҥалаах Дмитрий Дмитриевич Софронов врач туһунан былгастык кэпсэтэхпэ этиннэк.

В. ЛЫТКИН.

КУЛЬТУРНАЙ ХААЧЧЫЙЫЫ

„ТҮҺҮЛГЭҐЭ“ ТҮМСЭ ТҮҺЭН

Кытаанахтааҕы «Түһүлгэ» сыныйалаг киниэ бу дьалхаанныах кэмнэ оҕустарбанка тигинэччи үлэлии олорор. Бэртээхэй дискотекадаммыттар, кулууп ис бараанын бүтүннүүтүн санардыбыттар, түс бэйэлэрин көҕүлээһиннэриэн үлэлэрисэр сонун сүүрэнэн киллэрбиттэр.

Саас-сааһынан кэпсиэххэ. Сыныйалаг киниин таһыгар «Эгэлгэ эрэкиэс» диэн ороҕуонга ыытылла турар конкурс эстафетата Кытаанах нэһилиэгэр кэлбитин, сарсын иилэ биэчэр ыытылларын туһунан биллэрии дьэргэйэн турара. Ону хайдах-туох ыытталларын истээри, сыныйалаг дьэтигэр кирбитим директор Н. В. Захаров уонна соторутааҕыта нэһилиэк ыччаттарын түмсүүтүн председателиэн талыллыбыт Николай Павлов мас эрбии тураллар эбит. Николай Васильевичтыын, урукку-туттан билсэр дьон биһиэхэ, үөрэ-көтө дорообоолоһон, быһа үлэ-хамнас туһунан кэпсэтэн бардыбыт.

—Бэйи, манна тыаһауһа бэрт, кабинеккэ барыахха,—диэн буолла. Аарэ дискотека дьиэрэ киирэн тахчы сөхтүм-махтайдым. Ол курдук кэрэ, туйгаҕай өгөйүүлаах. Сценаҕа музыкальнай аппаратуралар кэнэлэспиттэр, бүтүннүүтэ сибэккилэн симэммит, уларан тигиллэ[illegible] ньаа-ньаа, кэрдиҥ ориаменнаах тоҥурук остуоллар, биир оппук кэрэ олох мас тураллар.

—Итэ чеканкалары,—диир Николай Васильевич эрэкиэстэрэ ыйаммыт сахалыы орнаменнарынан киэргэтиллибит чеканкалары ыйа-ыйа,—Нерюнгрита олорор күтүөпүт Борис Гаврильевич Корнилов босхо кэриэтэ оногорон биэрбитэ. Бу хайгыыр олох мастаргыы—24 устууканы, остуоллары Арылаах олохтоохо Егор Иннокентьевич Барашков оҥорбута, оттон бу уруһуйдары (эрэкиэстэ тиэлэн тардыллыбыт айыллаҕа дьикти көстүүлэрин сүүһэн ылбыт хартыыналары ыйар) Алексей Шеломов уонна манна учуутальнан үлэлии сылдьыбыт Клавдия Иннокентьевна Михайлова оҥорбуттара.

Николай Васильевич кэпсээнэ эбэн эттэххэ, дьиэтиэ тутуута совхоз улаханнык көмөлөспүт, сүрүннээн, матырыйаалынан. Оттон тутуутугар ардыйах пенсионеры комолоҕуиэрэн культуура үлэлиттэрэ бэйэлэрэ үлэлээбиттэрэ.

Дискотека дьиэтигэр анаардас культурнай эрэ дьаһаллар буолбакка, сымбаһолар, кэрэхнии буолуу церемонията, о. д. а. ыытыллаллар эбит.

—Онно барытыгар сахалыы сиэри-туому тутуна сатыыбыт,—диэн саҥалыыр кэпсээнин методист Т. Г. Игнатьева.—«Суорумньу», «Ыра» кулуутары тэрийдибит. «Суо-[illegible] оҥоруу[illegible] тугар ыгыран ыалдьыттатыынан саҕалаабыппыт. Сыныйалаг, көрсүүлүү, хоторо, «почта» үлэлээбиттэрэ, араас саратар дьаһаллар тэриллибиттэрэ. Бу биэчэргэ ыытыылаахтар эрэ сылдьаллар. Кулуун үлэтэ быһа-баччы дьоҥ кистэлэҥин, биир саамай уустук проблематын кытта сибээстээх буолан, үгүс орто тас кэпсээннэр тахсыбат. Биири этиэм этэ ыччаттар бэйэлэрэ ылынныылар.

«Ыра» эдэр ыал кулууба 17 эдэр ыалы түмэр. Кулуупка киирии 1000 солк. усунуостаах. Саҥа Дьыл бырааһынньыгын биргэ атаараары биир күнү үлэҕэ сылдьаллар үһү.

—Культура дьиэтэ уонна Сыныйалаг киниэ диэн туох уратылаах?—диэн ыйыталаһабын.

—Киин диэн, аата да этэрин курдук, нэһилиэк ньиэрэдэ бу үлэҕэ сыныйаннаах дьоҥу барытын түмэр, үлэлэрин сүрүннүүр. Холобур, киномеханик, библиотекарь, спортивнай тэрийээччи үлэлэрэ барыта маннан комитетынэр. Дьахтар комитета, агитэбэ начальника дьаһал ыыталлаарытар эмиэ онньуоннаах кытта сонноҕоллор. Урукку курдук биир дьаһалынан мунурдаммаппыт, манна сыныйаҥ кэлбит кэбиэ ол киэһэ, баҕар, дискотекаҕа сылдьыан, баҕар, дуобаттыан, баҕар, сурунаал норуон соп,—диэн хардараллар. Спор[illegible]

—Бу ас-уол татыы кэмигэр буфеты үлэлэтэр эбиккит дуу?

—Ким баҕалаах кэлэн атыылыыр. Субу сотору ньыгыахтаах биэчэрбитигэр иккки кырдьаҕас кыттааччы ас-уол бэлэмнии сылдьаллар.

—Сорох сирдэргэ культура үлэтигэр соччо-бачча аахайбат буоллулар. Совхоз эстиитэ да оҕуста. Эйэхэ хайдаҕый?

—Нэһиилэктэт дьаһалтатыгар да, сельсоветка да хом сиидэ суох. Кыах баарынан көмөлөһөллөр. Киниэ̀р уа биэрэннэр сиидэ киризһилэлэри, киноаппарат атыылаастыбыт. Оттон баанньа хаһаайыстыбалара культурнай сыныйалаҥы тэрийэн, дьон-сэргэ олоҕун чэбдигирдии нэһилиэк уонсай дьыалата буоларын өссө да өйдүү илиитэр. Көмөлөһөртэн бүгэтин аккаастаналлар. Биһиги эйбэҕи көрдөөбүт аз, биир эмэ улахан быраанньыны, холобур, Саҥа Дьыла, ыһыаҕы, ыытарбытыгар спонсордаан, диибит. «Суорумньу» бастакы дьаһалын ыытарбытыгар «Наммара» баанньай хаһаайыстыба убаһа этэ биэрэн удаханнык абыраабыта. Махталбыт улахан. Атыттар да, калин олохторуун буллахтарына, көмөлөһөллөр ини дии саныыбыт. Биирдэ баран эттэххэ, кивилэр бэйэлэрэ, оҕолороруулара манна кэлэн сыныйаналлар эбэт. Хаһа, кулуунуут, спортзалбыт барыта кулуҥхаан[illegible] ньаа-туор оҥоллахтарыгар, эмиэ хобдох буолан кулуунтаах нэһилиэктэр олоххут үөһэ сэргэҕий, хобдох, курас буолбатах дуо?

М. СИДОРОВА.

ИГИРЭЧЭЭННЭР

Т. Кардашевскай фотота.

Акцияларга сурутуҥ!

«Сахаинвест» Чурапчытааҕы агентствота үлэтин саҕаламмытын туһунан биллэрэр. «Сахаинвест» акцияларыгар бастаны хааччахтааһыннаах сурутуу номинальнай сыананан оҥоһуллуо. Эксперттэр сабаҕалаһыныларынан, акция курсовой сыманата хас да төгүл улаатыа.

Биһиги аадырыспыт: Чурапчы сэл., урукку «Культовары» маҕаһынан дьиэтэ. Үлэлиир бириэмэбит: 9 чаастан 17 часка диэри, эбиэнинт 12—14 ч.

«Сахаинвест» Чурапчытааҕы агентствота.

АТАСТАҺАБЫН

Саҥа Т-16 шасси тракторы 1989—1990 сс. бөтөх сүүрбүт «Жигули» эбэтэр «Москвич» автомашинаҕа туруорбут атастаһабын. Таатта оройуонун Кыйы бөҕүөлэгэр Слепцов Н. Н. эбэтэр Чурапчы сэл. 7 чаастан ниэһэ 21-096 телефонунан биллэргитигэр.

Эҕэрдэлиибит!

Күндүтүк саныыр, дириҥник убаастыыр аҕабытын, эбэбитин, убайбытын ЗАХАРОВ Афанасий Даниловичы 70 сааскын толоччу туолар кэрэ бэлиэ күнүгүнэн ис сүрэхпититтэн иитиннэрэ бэлиэ күнгүнэн ис сүрэхпиттэн иитиннэрэ турабыт, истиҥник эҕэрдэлээн, норуон-норуйдаах кытта биргэ үөрүөкө сылдьыаҥтар, сүбэ-ама буоллан оҕолоруун, сиэннэриэн кытары үһүн дьоллоох олоҕу олорорго баҕарабыт.

Кэргэниҥ, оҕолоруҥ, сиэннэриҥ, аймахбилэ дьоҥуҥ.

Биллэриилэр саҥа төлөбүрдэрэ

1993 сыл тохсунньу 4 күнүттэн «Саҥа олох» хаһыакка биирдиилээн дьоҥтон киирэр биллэриилэри бэчээттээһин ааҕыллыбыт төлөбүр кэмэ: уларыйар.

Эҕэрдэлээһин, махтал —360 солк.

Өлбүттээхтэр иитиннэриилэрэ—180 солк.

Кутурҕаны биллэрии:

—рамканан — 360 солк.;

—строканан — 180 солк.

Араас биллэриилэр (манна атыылаһыы, атыылаһыы, атастаһыы биллэриилэрэ эмиэ киирэллэр)—200 солк.

Таптыыр иҥэбит, эҕэбит
МОСКВИТИНА Дария Васильевна
уһун ыарахан ыарыыттан өлбүтүн, дириҥник курутуйан туран, барыы биллэр дьоммутугар иитиннэрэбит.

Оҕолоро, кийиитэрэ, күтүөттэрэ, сиэннэрэ.

Москвитина Дария Васильевна өлбүтүнэн дириҥ кутурҕаннарын тиэрдэллэр:

—уолтугар Гуляев Анатолий Васильевичка дьиэ-уот, коммунальнай хаһаайыстыба холбоҺуҥун администрацията, профкома.

Таптыыр саҥаспыт
МОСКВИТИНА Дария Васильевна
өлбүтүнэн оҕолорутар, сиэннэриҥэр, барыы чугас дьоҥутар дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.

Чурапчыттан Н. И. Монастырев дьиэ-кэр[illegible]

Күндү кэргэним, аҕабыт педагогическай үлэ ветерана
ГУЛЯЕВ Николай Семенович
ыараханнык ыалдьан өлбүтүн, дириҥник курутуйан туран, барыы биллэр дьоҥутар иитиннэрэбит.

Кэргэнэ, оҕолоро, кийиитэ.

Доҕорбут, биргэ үөрэммит табаарыспыт
ГУЛЯЕВ Николай Семенович
өлбүтүнэн кэргэнигэр Екатерина Петровнаҕа, оҕолорутар дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.

Биргэ үөскээбиттэрэ, оскуолатааҕы табаарыстара.

Күндү убайбыт, аймахпыт
ГУЛЯЕВ Николай Семенович
өлбүтүнэн саҥаспытыгар Гуляева Екатерина Петровнаҕа, оҕолорутар Афанасийга, Маритаҕа, кийиититтэргэр Туйаарааҕа дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.

Балта Любовь, күтүөтэ Василий Александровтар, быраата Семен, аймахтара Диодоровтар.

Чурапчытааҕы 13 №-дээх СПТУ преподавателэ
ГУЛЯЕВ Николай Семенович
өлбүтүнэн, кэргэнигэр Екатерина Петровнаҕа, оҕолорутар, кийиитигэр дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.

Евдокия, Муся, Николай Казенкиннар, Наташа, Женя Васильевтар.

Таптыыр оҕом, кэргэним, иҥэбит эдьиийбит
РОМАНОВА Ирина Михайловна
эмиэ ыалдьан өлбүтүн, дириҥник курутуйан туран, барыы биллэр дьоҥутар иитиннэрэбит.

Иҥэтэ, кэргэнэ, оҕолоро, балта, быраатта.

Романова Ирина Михайловна өлбүтүнэн дириҥ кутурҕаннарын тиэрдэллэр:

—аймахтара Романовтар, Терентиннар, Аммосовтар, Семен Луковцев.

Редактор П. И. ПОПОВ.

НАШ АДРЕС: 678700, с Чурапча, ул. Карла Маркса, 26 «а». ТЕЛЕФОНЫ: редактор—21-332, отделы—21-265, общий—21-503.

Учредители (соучредители) газеты «Саҥа олох»—Министерство печати и массовой информации Республики Саха (Якутия), Редакция, Местная администрация района, Районный Совет народных депутатов.

Газета издается на якутском языке, выходит по вторникам, четвергам и субботам. Индекс газеты 54967. Объем—1 усл. печ. лист. Тираж—3850.

ЗАКАЗ № 2. Чурапчинская районная типография Миниформпечати Республики Саха (Якутия). с. Чурапча, ул. Карла Маркса, 26 «а»